

Velfærd og arbejdsmarked af Joachim Ohrt Fehler, 2015. Download denne og mere på www.joachim.fehler.dk

Velfærdsstatsmodeller	Den universelle model (skandinaviske)	Den residuale model (angelsaksiske)	Den selektive model (centraleuropæiske)
Ideologi	Socialisme	Liberalisme	Konservatisme
Primære ansvar for støtte	Staten	Staten	Arbejdsmarkedet
Personer, støtten omfatter	Alle borgere i landet	Individer, som er i nød	Personer på arbejdsmarkedet
Tildelingskriterier for støtte	Universel rettighed (gældende for alle)	Individuel behovsvurdering	Personer på arbejdsmarkedet
Finansiering	Høje skatter	Lave skatter	Obligatoriske forsikringsordninger
Omfordeling	Omfattende omfordeling, både horisontal (i løbet af eget liv) og vertikal (fra fattige til rige)	Lille	Horisontal omfordeling, minimal vertikal omfordeling

Angelsaksisk velfærdsmodel (residuale velfærdsmodel):

Den angelsaksiske model tager udgangspunkt i liberalismen, og tildeler kun staten en lille rolle. Udgangspunktet er, at markedet tager sig af fordelingen af samfundets goder, og det er derfor op til individet selv at tegne forsikringsordninger imod sygdom og arbejdsløshed. Staten behøver kun at yde tilskud efter individuelt skøn efter behovet, en ydelse, der finansieres gennem skatterne, hvilket skal være lave. Omfordelingen er ved den angelsaksiske model lav, og centrale værdier er individet og den personlige frihed. Typiske eksempler på lande med den angelsaksiske model er USA og Storbritannien.

Centraleuropæiske velfærdsmodel (selektive velfærdsmodel):

For den centraleuropæiske velfærdsmodel er fundamentet familien og arbejdsmarkedet. Ideologien bag den centraleuropæiske velfærdsmodel er konservatismen, hvoraf familien er en central værdi. Den sociale støtte omfatter kun individer på arbejdsmarkedet, hvilket er grundet til, at den også kaldes den selektive velfærdsmodel. Det er op til familien og hjælpeorganisationer at hjælpe personer, herunder husmødre, udenfor arbejdsmarkedet. Velfærdsordninger er finansieret gennem obligatoriske forsikringsordninger og tilskud fra staten, hvor disse forsikringsordninger både bliver betalt af lønmodtager og arbejdsgiver. Omfordelingen vil heraf ske over individets livsforløb, ved horisontal omfordeling, og ikke særlig meget på tværs af indkomsterne i samfundet, ved vertikal omfordeling.

Skandinavisk velfærdsmodel (universelle velfærdsmodel):

Den skandinaviske velfærdsmodel er baseret på en høj grad af omfordeling, hvor øget lighed er en målsætning. Denne velfærdsmodel tager udgangspunkt i en socialdemokratisk ideologi med kernebegreber som lighed og solidaritet. Modellen finansieres af skatterne, hvor skatterne er høje, sådan at individer under denne velfærdsmodel alle nyder godt af samfundets goder. Omfordelingen sker både vertikalt og horisontalt.

Forventningsklemmen: Befolkningens forventninger til hvor højt service niveau det offentlige skal levere.

Omkostningsklemmen: Hvor meget koster det at levere den service det offentlige tilbyder. Der kan opstå en konflikt mellem befolkningens forventninger og villighed til at betale den skat det vil koste.

Popularitetsklemmen: I hvilket omfang befolkningen er solidariske med hinanden og de svage stillede og bakker op om velfærdsstaten.

Flexicurity/Den danske model/trepartsforhandlinger: Arbejdsgivere og lønmodtagere forhandler som udgangspunkt betingelserne for de ansatte og arbejdsgiverne men staten deltager aktivt ved trepartsforhandlinger ved overordnede forhandlinger hvor statens har opgaver. Flexicurity kendetegnes ved følgende:

- **Fleksibilitet (Flexibility):** Let at fyre og ansætte.
- **Sikkerhed (security):** Høje dagpenge og kontanthjælp, samt et højt velfærdsniveau til alle.
- **Aktiv arbejdsmarkedspolitik:** Staten fører en effektiv politik i forhold til at regulere forholdene på arbejdsmarkedet. Eksempelvis uddannelse, herunder omskoling og efteruddannelse, kontanthjælpsregler, dagpengeregler, efterlønsregler og løntilskudsordninger.

Dagpenge: En frivillig forsikringsordning hvor man som medlem af en a-kasse betaler til ordningen. I tilfælde af arbejdsløshed betaler staten i 2 år den arbejdsløse et højere beløb end kontanthjælpen. Efter ansættelse kan man igen optjene retten til en ny dagpengeperiode.

Kontanthjælp: En ret til økonomisk hjælp som gælder alle trængende danskere der står til rådighed for arbejdsmarkedet. Hvis ens ægtefælle tjener over et bestemt beløb får man intet da partneren har forsørgerpligt.

Øget forsørgerbyrde: Det at der bliver færre unge til at forsørge den stigende gruppe af ældre.

Efterløn: En frivillig ordning hvor man selv indbetaler en del til efterlønsordningen, mens staten giver et tilskud. På denne måde har man ret til at gå på efterløn i de 5 år før pensionsalderen. Denne ordning blev lavet i 1979 da politikerne ville nedbringe den store ungdomsarbejdsløshed ved at sende mange fysisk nedslidte ældre på efterløn. I dag er ordningen med til at forstærke den øgede forsørgerbyrde, da en del ældre går tidligere fra mens der er færre unge til at overtage de ledige stillinger.

Globalisering: Betegnelsen for en stadig stigende kulturel, politisk og økonomisk udveksling mellem de forskellige verdensdele.

Kulturel globalisering: Større kulturel udveksling på tværs af verdensdele. Eksempelvis kontakt gennem internettet, samt Hollywoodfilm og McDonald's over hele verden.

Politisk globalisering: Øget politisk samarbejde på tværs af verdensdele. Eksempelvis FN og NATO.

Økonomisk globalisering: Øget økonomisk aktivitet på tværs af verdensdele (se outsourcing). Eksempelvis Lego designet i Danmark, produceret i Kina og solgt i det meste af verden.

Outsourcing: Når en virksomhed får opgaver lavet af andre udenfor virksomheden.

Offshore outsourcing (Omtales oftest lidt upræcist som outsourcing): hvilket betyder at en virksomhed rykker produktionen til et andet land hvor varerne eller tjenesteydelserne kan produceres billigere og derved forsvinder eventuelle jobs i landet.

Arbejdsstyrken: Personer i alderen 16-66 år med erhvervs-mæssig beskæftigelse og arbejdsløse personer.

Arbejdsløse: Personer i arbejdsstyrken i alderen 16-66 år uden erhvervs-mæssig beskæftigelse, som søger arbejde.

Strammestrategien: At bekæmpe arbejdsløshed ved at gøre det mindre attraktivt at være arbejdsløs.

Opkvalificeringsstrategien: At bekæmpe arbejdsløshed ved at uddanne arbejdsløse og kvalificere dem til andre eller flere jobs.

Konjunkturarbejdsløshed: Stigende arbejdsløshed under en lavkonjunktur, som er en afmatning i den økonomiske aktivitet, hvilket betyder mindre efterspørgsel, mindre produktion og færre jobs.

Strukturarbejdsløshed: Arbejdsløshed der skyldes at udbuddet af arbejdskraft ikke har de kvalifikationer der efterspørges i virksomhederne og det offentlige. Kaldes også mismatch eller flaskehalsproblemer. Eksempelvis arbejdsløshed blandt syersker og fiskere samtidigt med mangel på læger og sygeplejersker.

Friktionsledighed: Personer i arbejdsstyrken, der er ledige i kort tid, som følge af jobskifte, jobsøgning eller endt uddannelse.

Sæsonarbejdsløshed: Arbejdsløshed der skyldes sæsonforhold. F.eks. arbejdsløshed i byggebranchen om vinteren eller ved skisportssteder om sommeren.

Overenskomstforhandlinger: I den danske model overlader staten som udgangspunkt overenskomstforhandlingerne til arbejdsmarkedets parter, som er Dansk arbejdsgiverforening (DA) og Landsorganisationen i Danmark (LO), som er fagforeningernes og herved lønmodtagernes sammenslutning. Hvis Arbejdsgivere og lønmodtagere ikke kan blive enige om en overenskomst for en særlig erhvervsgruppe, selv efter at statens forligsinstitution har forsøgt at forhandle et kompromis, kan folketinget ved lov fastsætte en ny overenskomst, hvis det vurderer at lockouter og strejker skader landet for meget. Alternativt kan parterne presse hinanden med strejke eller lockout.

Strejke: De ansatte nægter at arbejde og får altså ikke løn, men penge fra fagforeningens strejkekasse.

Lockout: Arbejdsgiveren stopper produktionen og afskediger de ansatte.

Fredspligt: Under en overenskomstperiode (typisk 3 år) er strejker og lockouter overenskomststridige og kan retsforfølges i arbejdsretten.